

Economische begrippen leren met het spel Koehandel

Door Evelien Hoekman

Tijdens de les economie een spelletje spelen. Zonde van de tijd of juist de manier om leerlingen bij de les te krijgen? Koehandel is een spel van Ravensburger dat in elke spelletjeswinkel te koop is. In elke klas zit wel een aantal leerlingen die het spel kent en/of heeft. Dit spel verduidelijkt het begrip inflatie, want wat moet je als zestienjarige nu voorstellen bij bestedingsinflatie? Evelien Hoekman ontwikkelde de opdrachten rondom "Koehandel" in 2005 voor het vak Economische Vakdidactiek op de Universiteit Twente. Afgelopen juni won de opdracht de hoofdprijs van de professor Peerprijs.

Koehandel een leuk spel om te spelen met een groepje vrienden. Het is een verrassend spel, je kunt van tevoren de verloop van het spel niet voorspellen. Het spel heeft echter ook veel economische elementen in zich. De prijzen van de dieren komen tot stand via het principe van vraag en aanbod. Aan de hand van de geldkaarten zijn de functies, eigenschappen en waarden van geld uit te leggen. Maar het meest belangrijkste element is toch wel de bestedingsinflatie die in het spel voor komt.

Het toevoegen van geld bij het trekken van een ezel zorgt ervoor dat de hoeveelheid geld in omloop stijgt. De geboden bedragen bij de veiling lopen hierdoor gedurende het spel enorm op.

Het spelen van Koehandel roept heel veel enthousiasme op bij leerlingen. Veel leerlingen kennen het spel of hebben het zelf thuis. Ze proberen als echte veilingmeesters met aanmoedigingen de prijs op te drijven.

Ze vinden het erg leuk om een spelletje tijdens de les te spelen. Vooral de les voor een vakantie komt regelmatig de vraag of ze nog een keer koehandel mogen spelen. Tijdens saaie busreizen op schoolreisjes is het ook heerlijk tijdverdrijf.

Aan de opdracht wordt over het algemeen actief gewerkt, helaas zijn er altijd een paar leerlingen die geen zin hebben om opdrachten te maken. Toch lijken het er veel minder dan bij het maken van 'normale' opdrachten uit het boek. Economische theorie linken aan een spel is verfrissend en met een groepsdiscussie komen ze heel ver. Door het spel Koehandel wordt het begrip bestedingsinflatie minder abstract.

Het spel

In Koehandel gaat het om het verhandelen van dieren. Het is een kaartspel en er zijn twee soorten kaarten, geldkaarten en dierenkaarten. Met de geldkaarten kun je de dierenkaarten kopen. Elk dier komt in totaal vier keer voor. Het is de bedoeling om setjes van vier dezelfde dieren te krijgen. Deze setjes leveren aan het eind namelijk punten op. Bij de start van het spel worden de dierenkaarten geschud en op een dichte stapel neergelegd. Iedere speler ontvangt geldkaarten met de volgende waarden: 2x0, 4x10 en 1x50. De overige geldkaarten worden terzijde gelegd. De speler die aan de beurt is kan kiezen: Of hij veilt de bovenste dierkaart of hij begint een koehandel met een medespeler.

Veiling

De actieve speler kruipt in de huid van de veilingmeester en draait de bovenste dierkaart om. Zijn medespelers mogen om de beurt een bod uitbrengen, waarbij het nieuwste bod het vorige bod moet overtreffen. Wil niemand meer hoger bieden, dan stopt de veilingmeester de veiling met de woorden: eenmaal, andermaal, verkocht! De veilingmeester kan nu kiezen: of hij overhandigt het dier aan de hoogste bieder en ontvangt van hem het geboden bedrag; of hij neemt het dier en overhandigt het geboden bedrag aan de hoogste bieder. Hierna wordt de volgende speler veilingmeester. De spelers moeten hun verkregen dierenkaarten open voor zich neerleggen.

Als de gedraaide kaart een ezel is, dan wordt het spel onderbroken om elke speler extra geld te overhandigen. De eerste keer ontvangt elke speler een geldkaart met waarde 50, de tweede keer waarde 100, de derde keer waarde 200, en de vierde keer waarde 500.

De geldkaarten kunnen nooit gewisseld worden met de voorraad of met een medespeler. Als een speler niet gepast kan betalen, dan betaalt hij gewoon een hoger bedrag.

Koehandelen

Indien twee spelers eenzelfde dierkaart bezitten, kan de speler die aan de beurt is die speler een koehandel aanbieden. Hebben beide spelers 2 kaarten van hetzelfde dier, dan geldt de koehandel voor het paar. De uitdager brengt een bod uit door één of meer geldkaarten gesloten op tafel te leggen. Zijn medespeler kan kiezen: Of hij accepteert het bod ongezien. De uitdager ontvangt het dier. Of hij brengt, ook gesloten, een tegenbod uit. Beide spelers bekijken het bod van hun tegenstander. De hoogste bieder ontvangt het dier. (Maar beide spelers behouden het bod van de tegenstander.) Bij gelijke stand moet de uitdager nogmaals een bod uitbrengen. Zijn medespeler kan weer kiezen of hij het bod ongezien accepteert of een tegenbod uitbrengt. Is de stand nogmaals gelijk, dan ontvangt de uitdager het dier!

Als de laatste kaart geveild is, is koehandel verplicht tot alle dierkwartetten compleet zijn. Elk kwartet levert het aantal punten op dat op de dierkaart staat vermeld. Het totaal van de waarde van de kwartetten per speler wordt vermenigvuldigd met het aantal kwartetten van die speler. Wie de meeste punten heeft, is winnaar.

De opdracht

Het spel Koehandel kan iedereen spelen, het is geschikt vanaf de leeftijd van 10 jaar. De spelregels spreken voor zich. Uiteraard hebben de leerlingen enige voorkennis van economie nodig om de opdrachten te kunnen maken.

Tijdens het maken van de vragen mogen de leerlingen gebruik maken van het boek om de begrippen op te zoeken, van eigen initiatief blijft immers veel meer hangen dan bij 'voorgekauwde' antwoorden.

De lessenserie is als volgt opgebouwd:

- Les 1 Uitleg spelregels met beamer (10 min)
- Les 2 Spelen spel
- Les 3 Werken aan opdracht En bespreken

Uitleg

Om het spel goed te kunnen spelen is het uiteraard belangrijk dat iedereen de spelregels kent. De makkelijkste manier om het uit te leggen is via de online speluitleg op de site van Spelbreker. www.spelbreker.nl Bij gebrek aan een beamer is het uiteraard ook mogelijk om het zelf aan de hand van het spel de regels uit te leggen. De ervaring leert dat in elke klas leerlingen zitten die het spel kennen. Het handigste is om die over de groepjes te verspreiden, dat versnelt het opstartproces.

Spel spelen

De leerlingen moeten opschrijven voor welke prijzen de ezels verkocht worden, zodat ze later aan de hand van de prijzen de inflatie kunnen berekenen. Tijdens spelen van het spel heb je vooral te maken met opstartproblemen. Even een korte persoonlijke instructie bij de afzonderlijke groepjes doet wonderen. Ook is het handig om de ervaren spelers over de klas te verdelen. Er is vaak onduidelijkheid over het gepast betalen en de voorwaarden van het 'koehandelen'. Ook ruilen tijdens het koehandelen de leerlingen niet altijd het geld om. In plaats daarvan eist één leerling al het geld op.

Professor Peerprijs

De Koehandelopdracht is terug te vinden in de kennisbank economie. <http://economie.rdmc.ou.nl/> net als de inzendingen van de andere prijswinnaars van de professor Peerprijs. De prijs werd in 2008 voor het eerst uitgereikt. Iedereen die een innovatief lesidee voor het economieonderwijs heeft kan mee doen, zie de site voor meer informatie. Stuur je inzending naar Jaap.Walhout@ou.nl.

Opdracht maken

De opdracht voor de bovenbouw HAVO/ VWO bestaat uit zeven vragen, zie het kader hiernaast.

De leerlingen gaan met het zelfde groepje als waarmee ze gespeeld hebben de vragen beantwoorden. Met discussiëren komen ze een heel eind. Bijna altijd hebben groepjes problemen met de berekeningen. Ze kunnen de formule niet vinden of gaan naar eigen inzicht goochelen met getallen. Het is mooi om te zien dat vaak binnen de groep correctie plaats vindt en de juiste methode gevonden wordt. Ook hebben de leerlingen de theoretische kennis niet altijd paraat, groepjes mogen de benodigde termen opzoeken in het boek.

In de handleiding staat ook een praktische opdracht voor derde klas (tweetalig). De lessenserie wordt dan uitgebreid met een extra les voor het werken aan de opdracht en een aparte (halve) les voor het bespreken van de resultaten. De leerlingen hebben de opdracht in de vorm van een verslag ingeleverd.

Leerlingenopdracht

In de les na het spel gaan we het hebben over de economische kant van het spel koehandel. Leg in het kort uit hoe in het spel de volgende zaken een rol spelen:

1. Allocatie & alternatieve kosten (opportunity cost)
2. Geld (functies, eigenschappen en waarden)
3. Tot stand komen van prijzen
4. Wat zou er gebeuren als er een minimum of maximum prijs ingesteld zou worden?
5. Van welke soort inflatie is er sprake?
6. Bereken de inflatie na elke ezel
7. Bereken de geldontwaarding na de eerste ezel.

Ervaring leerling

Roos Franken is een oud-leerling van de Van der Capellen Scholengemeenschap in Zwolle. In derde klas heeft zij de praktische opdracht gemaakt en in de vijfde de klassikale opdracht gedaan. Hieronder staan haar ervaringen met de opdrachten.

“Mijn ervaring met koehandel is erg positief. In de derde klas heb ik het spel voor het eerst gespeeld. Het was gelukkig geen lastig spel om te begrijpen en ik dus had ik snel door wat de bedoeling was. In de derde klas kregen we voor het eerst te maken met de term inflatie. Wij hadden er als veertien jarigen wel eens van gehoord, maar totaal geen verstand van. Dit spel was een leuke en ook informatieve manier om daar kennis mee te maken. Ook leerden we over de functies van geld, het tot stand komen van prijzen, alternatieve kosten, geldontwaarding en meer. Omdat het een praktische opdracht was moesten wij er destijds een verslag van maken en daar heb ik veel van geleerd. Ook vorig jaar hebben we het spel herhaald toen we dieper ingingen op de termen inflatie en geldontwaarding. Ook toen was het weer een leerzame, maar leuke ervaring. Economie lessen zijn vaak theorie lessen en daarom is het ook leuk om soms eens iets praktisch te doen. Koehandel heeft mij veel opgeleverd en ik vond het een leuk spel.”

